„Don Carlos” în concert la Sala Radio

(Costin Popa – 28 ianuarie 2013)

Inaugurarea Anului Giuseppe Verdi, două secole de la naștere, s-a făcut aproape simultan la Opera Națională București și în sala din str. General Berthelot. Dacă prima scenă lirică națională a optat pentru un titlu curent de stagiune, „Aida”, Orchestrele și Corurile Radio au readus în atenția publicului capodopera „Don Carlos”. Inițiativa a fost de toată lauda pentru că monumentalul opus nu se mai cântase la București de circa 20 de ani, după un traiect de mare răsunet la Operă, început cu renumita premieră din 1966 când, sub bagheta italianului Tommaso Benintende Neglia, apăruseră pe scenă legende ale liricii românești, Nicolae Florei, Cornel Stavru, Nicolae Herlea, Elena Dima, Elena Cernei, alături de tineri în roluri episodice care au devenit curând mari vedete, Ileana Cotrubaș și Vasile Moldoveanu.

În acel prim spectacol au mai cântat Ioan Hvorov, Constantin Dumitru, Maria Șindilaru și Marcel Angelescu. Rememorez toate aceste nume întru amintirea unei producții de referință, rezonante peste timp. S-a reprezentat atunci versiunea italiană în 5 acte, însă după un an și jumătate, la dorința dirijorului Alberto Erede, invitat pentru spectacolul din Festivalul Internațional „George Enescu”, s-a trecut definitiv la cea în 4 acte.

Se pare că, la București, opera verdiană stă, cel puțin în momentele importante, sub semnul baghetelor din Pensinsulă, întrucât pentru concertul de la Sala Radio a fost chemat dirijorul David Crescenzi. Opțiunea a fost oportună întrucât, pentru asemenea opusuri, se simțea nevoia unei infuzii de spirit italian autentic în ansamblurile și soliștii noștri lirici. Afirmația vizează orice locație bucureșteană.

Cunoscut din spectacolele Operei Naționale Române din Timișoara, unde de ani buni este oaspete apreciat care a adus orchestra teatrului de pe Bega la remarcabile cote valorice, Crescenzi a dovedit și în Capitală că este un serios profesionist, un șef de mare siguranță, cu mână fermă, energic și atent la evidențierile raporturilor dintre partidele instrumentale, la relaționarea cu soliștii, cu principală preocupare pentru asigurarea dramaturgiei opusului. Sub acest ultim aspect, forța a dominat, cu preț reflectat în confortul unor soliști, dar a existat o tensiune de spectacol pe care dirijorul a indus-o permanent pe podiumul de concert, ceea ce este optim pentru veridicitatea atmosferei. Puternic au fost redate paginile confruntării dintre Eboli, Don Carlos și Rodrigo, precum și ale conflictului dintre Filip și Don Carlos din actul al II-lea sau finalul scenei din închisoare. Sunt doar câteva exemple.

Crescenzi stăpânește la perfecțiune partitura, o dirijează pe dinafară. Tempii sunt rapizi în bună măsură, tradițional corecți în multe pagini dar excesivi în altele. În general, echilibrul primează dar iată, din cauza... vitezei, introducerea corală la prima arie a lui Eboli este privată de eleganță iar deschiderea marii scene a autodafé-ului, de maiestuozitatea clipei. După cum, sublimul Preludiu Andante la actul al II-lea nu a avut poezia nocturnă care învăluie în miez de noapte grădinile Reginei.

În schimb, introducerea Andante sostenuto la aria lui Filip a fost condusă memorabil, cu unduiri expresive de violoncel. De fapt, compartimentul corzilor grave s-a detașat din întreg. Nu înseamnă că orchestranții Orchestrei Naționale Radio nu au cântat bine, într-una din cele mai onorante prestații ale lor, cu bucuria că alămurile, greu puse la încercare, au susținut fără accidente o partitură extrem solicitantă. David Crescenzi este un nume pe care am dori să-l întâlnim și pe afișele Operei Naționale bucureștene.

Ca de obicei, Corul Academic Radio pregătit de Dan Mihai Goia, deși aflat în formație redusă (puțin peste 50 de membri) din motive, se pare, obiective, a trecut cu succes peste înalta ștachetă. Remarca merge către vocile grave masculine, exemplare în intervenția deputaților flamanzi din scena autodafé-ului. Un cantabile înduioșător.

Pentru concert, David Crescenzi a ales versiunea în 4 acte, prezentată pentru prima oară la Scala din Milano în 1884. Punctul forte al lui Daniel Magdal (Don Carlos) sunt acutele emise pe capăt de frază, puternice, sigure și strălucitoare, mai puțin cele atacate direct care, în prima scenă a actului întâi, au pierdut armonice și vibrație naturală. Registrul central al tenorului a apărut deseori voalat și cu multe vocale de sonoritate deschisă, care au alterat omogenitatea liniei de cânt și au văduvit rolul de poetica ce îl străbate în marea majoritate a paginilor.

Se aștepta ca baritonului Ionuț Pascu personajul Rodrigo să-i convină ca scriitură, artistul fiind unul dintre cei mai valoroși ai generației sale pentru lucrările verdiene de mare respirație romantică. Așa a și fost. Glasul sună bine pe întreg ambitusul, legato-ul este frumos condus și conferă cursivitate frazelor muzicale. Registrul acut se arată solid și trecerea către el se face pe nesimțite, fără alterarea fluidității liniei. Artistul simte nevoia accentuării potrivite, autoritare (duetul cu Filip) dar cântul rămâne întrucâtva liniar, fără multe nuanțări sau colorizări și fără exploatarea amplei generozități a unor minunate desene verdiene. Mă gândesc acum doar la arioso-ul „Carlo ch'e sol il nostro amore" (primul act), la pasajul „Che per la Spagna un uomo muora..." (cvartetul din actul al III-lea) și chiar la aria „Per me giunto" din același act III.

Filip a fost basul craiovean Sorin Drăniceanu, posesorul unei voci impunătoare, incisive, de puternică pătrundere și impact, căruia nu i-aș reproșa decât unele neatenții intonaționale, ritmice și neglijente respirații. Mici și sporadice. Totuși, registrul acut nu se situează la nivelul restului ambitusului, din cauza unui vibrato venit din uzură. În schimb, basul Horia Sandu (Marele Inchizitor) a dezamăgit prin lipsa prestanței sonore și prin notele înalte fără proiecție, pierdute în pasta instrumentală.

Cred că gândul mezzosopranei clujene Andrada Roșu a zburat permanent către alt gen de personaje, întrucât și-a exhibat forța vocii oriunde a avut ocazia. Vocalitatea scriiturii pentru rolul romantic al Principesei Eboli cuprinde un larg spectru, de la lejeritățile din „Canzone del velo" (primul act) până la tumultul din finalul ariei „O don fatale" (actul al III-lea), trecând prin intervențiile de mare diversitate expresivă ale scenei și terțetului cu Don Carlo și Rodrigo de Posa din actul secund. Andradei Roșu, ce se bazează pe un material vocal valoros prin spectaculozitate și consistență, nu-i rămâne decât să-și disciplineze percepția rolului, să-și omogenizeze trecerea

de la registrul central la cel grav „de piept” și să-și ostoiască atacurile acute (Do bemol, Si bemol) care frizează stridența și vehemența exagerată, de sorginte veristă.

Carmen Gurban (Elisabetta) a fost oaza de sensibilitate și trăire emoțională într-un univers dominat de voci care au apăsat pe pedala intensităților tunătoare. Soprana clujeană – voce caldă și rotundă – a cântat cu mare sensibilitate și a picurat sensuri expresive în portativ, lucrând la detaliu, fără să epateze prin volum, ci prin inflexiuni venite dintr-o evidentă și admirabilă intuiție a frazării. Spiritul verdian a fost la el acasă pe parcursul început cu aria „Non pianger, mia compagna” și sfârșit cu marea scenă finală a operei.

În rolul Călugărului, am apreciat vocea frumoasă și suverană a basului timișorean Octavian Vlaicu, care sperăm că într-un viitor nu foarte îndepărtat se va apropia de complexul personaj al regelui Filip. Alături de el, în alte personaje episodice, soprana Rodica Vică (Tebaldo și Vocea din cer) și tenorul Liviu Indricău (Heraldul regal și Contele Lerma).

„Don Carlos” la Sala Radio a fost un succes notabil. Din punct de vedere organizatoric însă, mă întreb de ce soliștii nu au stat tot concertul pe scaune în jurul dirijorului și au pendulat între culise și podium, chiar în momentele în care colegii lor cântau... Marele Stanislavski spunea că de la o arie, un duet etc., atenția publicului nu trebuie să fie distrasă niciodată.

Anul Verdi-Wagner a debutat cu brio în compania Orchestrelor și Corurilor Radio. Ce va urma? 2013 este abia la început, așa că... poate, din creația verdiană, „Messa da Requiem” și, de ce nu, „Luisa Miller”, opus care nu cred să fi fost auzit vreodată live în București.